

**СҮХБААТАР АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

22000 Баруун-Урт сум, Сүхбаатар аймаг
Утас: 70518396, Факс: 70518396
E-mail: Sukhbaatar@audit.gov.mn

Түвшин нэгдэл СУМЫН
СОНГУУЛИЙН ХОРОО-Д

2024. 08. 08 № 465
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх
дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Ардчилсан намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817 - 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 - 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, ТЕЗ-ийн дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Ардчилсан намын сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Мөрийн хөтөлбөр (..... хуудас)-ийг хавсаргав.

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

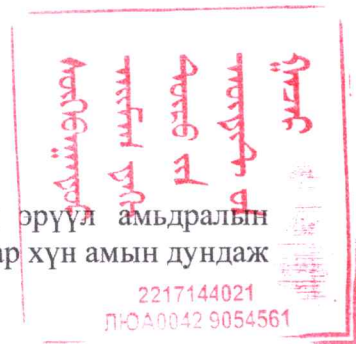
Г.ДАВАА

СҮХБААТАР АЙМГИЙН ТҮВШИНШИРЭЭ СУМЫН АРДЧИЛСАН НАМЫН 2024-2028 ОНД
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

1.ЭРҮҮЛ МЭНД

1.1.Нийгмийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлж, иргэдэд эрүүл амьдралын дадлыг хэвшүүлэн, урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог бэхжүүлэх замаар хүн амын дундаж наслалтыг 80⁺ хүргэнэ.

1.2. Бүх нийтийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, эрүүл аж төрөх дадлыг эзэмшүүлэн, иргэн бүрийг 2 жил тутамд урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо, шинжилгээнд тогтмол хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.

1.3. Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчин, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт болон сэргийлж болох нас баралтыг хувь хүн, гэр бүл, хамт олон, байгууллагын идэвхтэй оролцоотой нэгдмэл үйл ажиллагаанд тулгуурлан бууруулна.

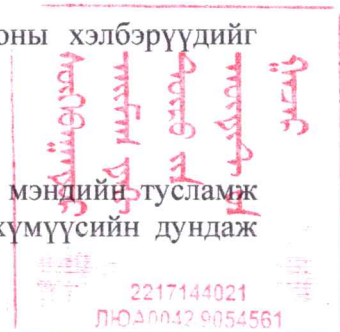
1.4. Эрүүл мэндийн зарим тусламж үйлчилгээг иргэн, төрийн байгууллага, хувийн хэвшлийн түншлэл хамтын ажиллагааны оролцоотой зохион байгуулж, салбар дундын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэн үр дүнг тооцож ажиллана.

1.5. Сумын ЭМТ-д шинээр эмнэлэгийн барилга дэд бүтцийг сайжруулан, стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш, хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээг үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ

1.6. Сумын эрүүл мэндийн төвд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд зориулсан орчин бий болгоно.

1.7. Сумын ЭМТ-д мэдээллийн технологид суурилсан оношилгооны хэлбэрүүдийг нэвтрүүлж, цахим шилжилтийг эрчимжүүлнэ.

1.8. Эрэгтэйчүүдийн эрүүл мэндийг дэмжиж, тэдэнд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлэн, эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн дундаж наслалтын зөрүүг 7 болгож, багасгана.

1.9. Иргэдэд зонхилон тохиолдож буй өвчлөлийн эсрэг “Элэг бүтэн Сүхбаатар” зэрэг хөтөлбөр, төсөлд хамрагдаж, өвчлөлийг бууруулна.

1.10. Яаралтай, түргэн тусламжийн үйлчилгээг сайжруулж, иргэдэд ойр болгоно.

1.11. Шүдний эмчийг үе шаттай бэлтгэж, сумын эрүүл мэндийн төвийг шүдний кабинеттэй болгоно.

1.12. Архи тамхины хэрэглээ, хөдөлгөөний хомсдол, буруу хооллолт, амьдралын буруу хэв маяг, дадал зуршлыг бууруулахад чиглэсэн мэдээлэл сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлнэ

1.13. Эмийн чанарт тавих хяналтыг сайжруулж, аюулгүй байдлыг ханган, эмийн хэрэглээний зохистой дадлыг хэвшүүлнэ.

1.14. Эрүүл мэндийн төвийн хүний нөөцийн хангалт, чадавхыг сайжруулан, нийгмийн хамгааллыг бэхжүүлнэ.

1.15. Сумын ЭМТ-ийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг дотоодод суралцах, туршлага судлахад дэмжлэг үзүүлж, шаардлагатай нэр төрлөөр мэргэшсэн эмч нарыг зөвлөхөөр ажиллуулна.

1.16. Эмч, мэргэжилтнүүдийн мэргэжлийн ур чадвар нэр хүнд, , ёс зүйд тавигдах шалгуурыг боловсронгуй болгож, хариуцлагыг сайжруулахад санаачлага гаргаж ажиллана.

1.17. Эрүүл аюулгүй ажлын байрыг дэмжих зорилгоор ажил олгогчдод чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2. БОЛОВСРОЛ ШИНЖЛЭХ УХААН

2.1 Сургууль, цэцэрлэгийн барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулан засаж цэцэрлэг, сургуулийн анги, бүлэг дүүргэлтийг норматив хэмжээнд хүргэнэ.

2.2. Сургууль, цэцэрлэгийг орчин үеийн шаардлагад нийцсэн сургалтын хэрэглэгдэхүүн, техник, тоног төхөөрөмжөөр хангаж, боловсролын чанарт ахиц гаргах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

2.3. Хүүхэд бүрийг сургууль, цэцэрлэгт хамрагдах боломжийг нэмэгдүүлж, чанартай боловсрол олгоно.

2.4. Төрийн албан хаагчдын хүүхдүүдийг ажлын цагаар саатуулах санал, санаачилгыг дэмжинэ.

2.5. Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгт нэн шаардлагатай, дутагдалтай байгаа мэргэжлийн багш, эмч, сэтгэл зүйчээр сурч төгссөн залуучуудыг суманд ирж ажиллахад нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлнэ.

2.6. Дотуур байрны орчин нөхцөлийг сайжруулж, халуун ус, угаалгын үйлчилгээ, номын сан, хүүхэд хөгжлийн танхим, тоглоомын өрөөтэй болгоно.

2.7. Ерөнхий боловсролын сургуулийн бага ангийн сурагчдын "Үдийн цай" хөтөлбөрийн хүрээнд бүтээгдэхүүн нийлүүлэх орон нутгийн үйлдвэрлэгчдийг дэмжинэ.

2.8. Мэдээллийн технологид суурилсан сургалтын арга зүйг нэвтрүүлнэ.

2.9. Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд "Хүүхэд бүрт компьютер" хөтөлбөр хэрэгжүүлэх санал санаачилгыг дэмжинэ.

2.10. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ээлтэй орчин, нөхцөлийг сайжруулан, боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй, эрсдэлт бүлгийн суралцагч нэг бүрд шаардлагатай дэмжлэгийг үзүүлж, боловсролд тэгш хамруулна.

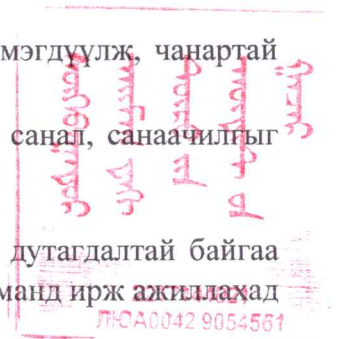
2.11. Насан туршийн суралцахуйн төвийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, иргэн бүрийн насан туршдаа суралцахуйн хэрэгцээ шаардлага нийцсэн сургалтыг чанартай зохион байгуулна.

2.12. Дотуур байр, цэцэрлэг, сургуулийн орчныг камержуулж, хүүхдийн аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.

2.13. Дотуур байр, цэцэрлэг, сургуулийг орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгож, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.

2.14. Бүх нийтийн монгол бичгийн хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.

2.15. Мэргэжлийн боловсрол сургалтын төвд аймгийн эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэл, хөдөлмөрийн зах зээлийн хэрэгцээнд нийцсэн нарийн мэргэжлийн шинэ ангиудад сурагчдыг элсүүлж суралцуулах.

2.16. Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын төвийн суралцагчдыг дадлагажуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

2.17. Ерөнхий боловсролын сургуульд шаардлагатай мэргэжлээр зөвлөх, зочин, ментор багш ажиллуулж, “БАГШ СОЛИЛЦОО” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

2.18. “ДЭЛХИЙД ӨРСӨЛДӨХ СҮХБААТАРЧУУД” төсөлд хамрагдана.

2.19. Орон нутагт инноваци, шинэлэг санаа нэвтрүүлэх санал санаачилгыг дэмжинэ.

2.20. Багшийн мэргэжлийн ур чадвар нэр хүнд, ёс зүйд тавигдах шалгуурыг боловсронгуй болгож, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулна.

2.21. Багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжилд дэмжлэг үзүүлж, гадаад, дотоодод туршлага судлуулна.

3.ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ,НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

3.1. Өрхийн амьжиргааны түвшнийг дээшлүүлэх арга хэмжээг хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой уялдуулан хэрэгжүүлнэ.

3.2. Ажил олгогчдын эрэлт, хэрэгцээнд нийцсэн, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлтийг бүрэн хангах мэргэжилтэн сургаж бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлнэ .

3.3. Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшилцлийн гэрээ, хэлэлцээрийг бүх шатанд байгуулж, үр дүнг нэмэгдүүлнэ.

3.4. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн онцлог, хэрэгцээнд нийцсэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

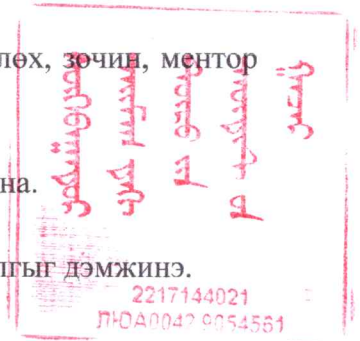
3.5. Инновацид суурилсан гарааны бизнесийг дэмжинэ.

3.6. Малгүй болсон, мал нь ихээр хорогдсон өрхийг малжуулах хөтөлбөрт хамруулна.

3.8. Төрийн байгууллага, нийтийн үйлчилгээний газар, нийтийн эзэмшлийн зам талбайд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан дэд бүтцийг нэмэгдүүлж, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

4.СПОРТ НИЙТИЙН БИЕИЙН ТАМИР

4.1. Өсвөр үе залуучуудыг спортын олон төрлөөр хичээллэж бие бялдраа хөгжүүлэх, спортын амжилт гаргах нөхцөлийг бүрдүүлнэ

4.2. Стандартын шаардлага хангасан чийрэгжүүлэлт, биеийн тамирын задгай талбай, байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.3. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийтийн биеийн тамир, спортоор хичээллэх орчин, нөхцөлийг бүрдүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.

4.4. Сумын аварга шалгаруулах тэмцээнийг зохион байгуулж, өсвөр үе залуучууд, иргэдэд сурталчилна.

4.5. Үндэсний спортын наадам, Хүүхдийн спортын наадмамд баг тамирчдын бэлтгэн оролцуулна.

4.6. Өвлийн улиралд нийтийн биеийн тамираар хичээллэх спорт клубийг дэмжинэ.

4.7. Суманд нийтийн биеийн тамирын арга зүйчийг ажиллуулах боловсон хүчинг бэлдэнэ

5.СОЁЛ УРЛАГ

5.1. Соёл урлагийн салбарын мэргэшсэн боловсон хүчний хангалтыг 90 хувьд хүргэнэ.

5.2. Сумын соёл урлаг, өв соёлыг хөгжүүлэх, сурталчлан таниулах, хамгаалахад чиглэсэн соёл урлагийн хөгжлийн хөтөлбөр, төслийг хэрэгжүүлнэ.

5.3. Монгол хүн үндэсний өв соёлоороо бахархах өвлүүлэх, үндэсний хэл бичигт суралцахыг дэмжинэ.

5.4. Сумын хэмжээнд угийн бичиг хөтлөлтийн хувийг 50+ хувьд хүргэнэ.

5.5. Бүтээлч үйлдвэрлэлийг дэмжин, соёл урлагийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.

5.6. . Нүүдлийн ахуйд суралцах өв соёлын түгээн дэлгэрүүлэх арга хэмжээ, хөтөлбөрүүдийг дэмжинэ.

5.7. Угсаатны онцлогийг илэрхийлсэн гар урлалын брэнд бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, зах зээлд нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

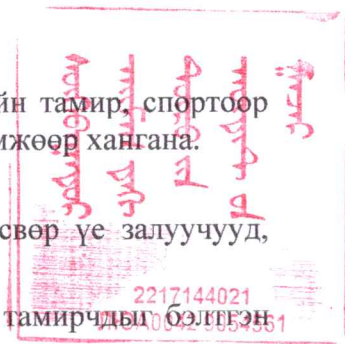
6.ХҮҮХЭД,ГЭР БҮЛ,ХҮҮХЭД

6.1. Гэр бүлийн гишүүн бүрт гэр бүлийн боловсрол олгох Монгол гэр бүл боловсролын хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

6.2. “Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төв”-ийн зорилтот гэр бүлд чиглэсэн үйлчилгээг залуу гэр бүлүүдэд хүргэнэ.

6.3. Хохирогчийг хамгаалах “Түр хамгаалах байр”-ны үйлчилгээнд хүчирхийлэлд өртсөн үйлчлүүлэгчийг хамруулж хамгаалах, нөхөн сэргээх болон хөгжлийн зэрэг хариу үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.

6.4. Өсвөр үе, залуучуудын хөгжлийн төвийг байгуулж, залуучуудын хөгжил оролцоог дэмжинэ.

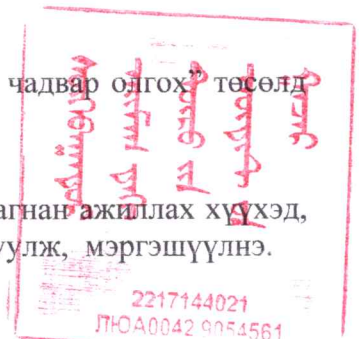

6.5. Залуучуудад чиглэсэн зарим үйлчилгээг ТББ-аар гэрээлэн гүйцэтгүүлэн залуучуудын үйлчилгээнд хамрагдалтыг 50 хувиар нэмэгдүүлнэ.

6.6. Өсвөр насны хүүхдүүдэд “Технологийн боловсрол олгох, ур чадвар олгох” төсөлд хамруулна.

6.7. Гэр бүл, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэлтэй тэмцэх чиглэлээр дагнан ажиллах хүүхэд, гэр бүлийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтанг суманд ажиллуулж, мэргэшүүлнэ.

6.8. “Хүүхдэд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж”-ийг шалгаруулах болзолт уралдаанд байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийн оролцоог сайжруулж хамруулан дүгнэж, жил бүр шалгаруулна.

7. ЭДИЙН ЗАСАГ

7.1. Төсвийн төлөвлөлтийг боловсронгуй болгож сахилга хариуцлагыг сайжруулах замаар үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.

7.2. Төсөв, санхүүгийн цахим систем нэвтрүүлж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, үр ашигтай болгон төсвийн урсгал болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг ил тод, хэмнэлттэй зарцуулна

7.3. Төрийн худалдан авах ажиллагаанд дотоодын үйлдвэрлэгчдийг дэмжинэ.

7.4. Банкнаас бусад олон талт санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

7.5. Статистик мэдээллийн хамрах хүрээ, тооллого, судалгааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.

8. УУЛ УУРХАЙ

8.1. Уурхайн үйл ажиллагааны хяналт, нөхөн сэргээлт, хаалтын стандартыг мөрдүүлж, дүйцүүлсэн нөхөн сэргээлтийг ногоон хөгжлийн бодлоготой уялдуулж ажиллана.

8.2. Уул уурхайн ашиглалт, тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах, байгаль орчин, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хангах зорилгоор уул уурхайн бүтээгдэгдэхүүнийг стандартын шаардлага хангасан замаар тээвэрлүүлнэ.

8.3. Уурхайг ашиглах, үйлдвэр байгуулахтай холбогдсон дэд бүтцийг хөгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах, ажлын байр нэмэгдүүлэх, орон нутгийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нартай нутгийн захиргааны байгууллага хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, дүгнэж ажиллана.

8.4. Төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтын хүрээнд хүнд үйлдвэр байгуулах төслүүдийн үйл ажиллагааг орон нутгаас бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.

8.5. Байгалийн баялгаас орж буй орлого, төсөв, тендерийг иргэдээр хэлэлцүүлдэг тогтолцоог шинэ шатанд гаргаж, иргэдийн оролцоог хангана.

9.ХҮНС,ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

9.1. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэн, малын эрүүл мэндийг хамгаалж, малын ашиг шимийг дээшлүүлнэ.

9.2. Нутгийн брэнд бүтээгдэхүүний дэлгүүрийг нээж ажиллуулахад байраар хангах

9.3. Төмс, хүнсний ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлж, сумын хэрэгцээний 50-аас доошгүй хувийг хангана.

9.4. Газар тариалангийн зориулалт бүхий техникийн тоог нэмэгдүүлж, санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.

9.5. Хөрс, цаг уурын онцлогт тохирсон баталгаат сортын үрээр тэжээлийн ургамал тариалалтыг бий болгоно.

9.6. Өрх, байгууллага бүр хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх санаачилгыг дэмжиж, Нийлэг хальсан хүлэмжийн болон зоорины аж ахуйг хөгжүүлж, жимс жимсгэнэ, нарийн ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.

9.7. Хүнсний үйлдвэр, нийтийн хоолны аюулгүй байдалд хяналт тавьж эрсдэлийг бууруулна.

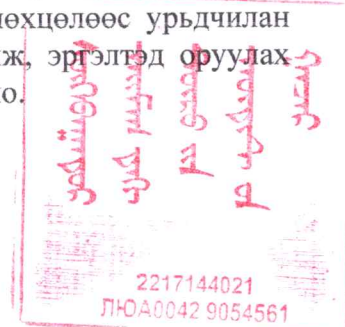
9.8. Бэлчээрийн мэрэгч амьтан үлийн цагаан оготнотой тэмцэх арга хэмжээг зохион байгуулж, усжуулах, хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг зохион байгуулах

9.9. Бэлчээрт ашиглаж байгаа, инженерийн хийцтэй болон энгийн уурхайн худаг шинээр гаргаж ашиглахгүй байгаа худгуудыг шат дараатай сэргээн засварлах

9.10. Сум дундын болон сумын отрын бүс нутгийг тогтоох, хил заагийг тодорхойлж баталгаажуулна.

9.11. Баг бүрт хадлан хадах талбайтай болж олон улсын төслийн хөрөнгө оруулалтаар хадлангийн талбайг үе шаттай хашиж хамгаалан эрсдэл бүхий нөхцөлөөс урьдчилан сэргийлэх тохиолдол бий болсон үед малчдад худалдан борлуулж, эртэлтэд оруулах зорилготой өвс, тэжээлийн нөөцийн фондын тогтолцоог бий болгоно.

10.ЖИЖИГ ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ХУДАЛДАА ҮЙЛЧИЛГЭЭ

10.1Хоршоо хөгжүүлэх сан, ЖДҮ сан, Төсөл хөтөлбөрийн хүрээн дэх хөнгөлөлттэй зээл олголтыг орон нутгийн үйлдвэрлэлийн бодлоготой уялдуулан олгож, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ

10.2. Сумын хүн амын гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээнд орон нутгийн үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний эзлэх хувийг нэмэгдүүлж, хүнсний аюулгүй байдалд тавих хяналтыг сайжруулна

10.3. Мах, ноос ноолуур, арьс шир боловсруулах үйлдвэр байгуулах аж ахуй нэгжийн санаачилгыг хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр дэмжинэ.

10.4. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах, иргэдийг хямд, чанартай мах, сүү, хүнсний ногоогоор хангана.

10.5. Орон нутгийн бизнес эрхлэгч иргэн, аж ахуй нэгж, хоршоодын бэлтгэн нийлүүлэлт, үйлдвэрлэл, борлуулалтын тогтолцоог кластерын системээр хөгжүүлнэ.

10.6. Хөдөө аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний боловсруулах үйлдвэрийн хүчин чадлыг бүрэн ашиглах, бүтээгдэхүүний боловсруулалтын түвшнийг олон улсын жишигт хүргэнэ

10.7. Хот, суурин газрын хүнсний нийтийн хэрэглээний малыг зөвхөн үйлдвэрийн аргаар нядалж боловсруулах стандартыг бүрдүүлж, энэ чиглэлд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ

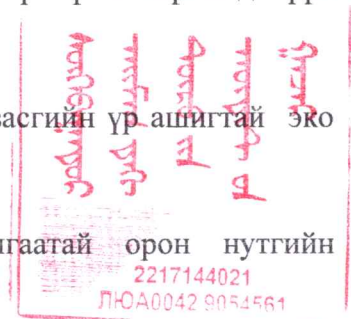
10.8. Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд бичил бизнесийг дэмжих урт хугацаатай, хүү багатай зээлд иргэдийг хамруулж, шударга, ил тод олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.

10.9. Хүнсний шим тэжээллэг чанарыг сайжруулах, зохистой хэрэглээг дэмжих, хүнсний хангамжийн тогтвортой, тэнцвэртэй байдлыг хангаж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

10.10. Дэвшилтэт техник, өндөр технологи, инновацад суурилсан дахин боловсруулах үйлдвэрүүдийг санхүүгийн бодлогоор дэмжиж, өрсөлдөх чадвар бүхий бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.

10.11. Шинэ технологи, инновацын ололтод суурилсан эдийн засгийн үр ашигтай эко жижиг, дунд үйлдвэр, худалдаа, үйлчилгээг хөгжүүлнэ.

10.12. Оюуны өмчийн патент, чанар стандартын баталгаатай орон нутгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлнэ.

11.МАЛАЖ АХУЙ

11.1.Бог малын хээлтүүлэгчийг Мал үржүүлэг технологийн ажил үйлчилгээний нэгж болон мэргэжилтний хяналтад төвлөрүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулж өсвөр хээлтүүлэгч худалдан авч малын чанарыг сайжруулна.

11.2. “Хариуцлагатай, чинээлэг малчин” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

11.3. Мал үржүүлэг, технологийн ажил үйлчилгээний нэгж байгуулах, хээлтүүлэгч болон цөм сүргийн малыг мэргэжлийн байгууллагын хяналтад авах, малын генетик нөөцийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулан нэгж малаас авах ашиг шимийг дээшлүүлнэ.

11.4. Өндөр ашиг шимт мах, сүүний чиглэлийн үүлдрийн үхэр, мах ноосны чиглэлийн хонь, махны чиглэлийн гахай, өндөгний чиглэлийн шувууны эрчимжсэн аж ахуйг хөгжүүлж, ашиг шимийг нь нэмэгдүүлнэ.

Сумын иргэдийн ундны усны хэрэгцээг хангахын тулд цэвэр усны байгууламжийг байгуулж ажиллах иргэнийг төсөл хөтөлбөрт хамруулан дэмжиж ажиллах

11.5. Эрчимжсэн аж ахуй эрхлэгчийг бодлогоор дэмжиж төв суурин газрын иргэдийн сүү, мах, өндөгний хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор төрөлжсөн фермерүүдийг байгуулна.

11.6. Малыг гоц халдварт, халдварт, зооноос, халдваргүй өвчнөөс урьдчилан сэргийлж, малын өвчнөөр тайван бүсийг тогтооно.

11.7. Халдварт зооноос өвчний гаралтыг багасган уг өвчнөөр тайван, халдваргүй бүсээр баталгаажуулна.

11.8. Мал эмнэлэг, ариун цэврийн анхан шатны лаборатори байгуулна.

12.БАЙГАЛЬ ОРЧИН,НОГООН ХӨГЖИЛ

12.1. Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдсэн дулаарал, агаарын бохирдол, хөрсний талхагдал, цөлжилт зэрэг асуудлуудтай дорвитой тэмцэх, байгаль орчныг нөхөн сэргээхэд зарцуулж байгаа зардлын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

12.2. Орон нутгийн гамшгийн нөхцөл байдал, эрсдэлийн үнэлгээг бүх түвшинд хийж, гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлнэ.

12.3. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлнэ.

12.4. Ойн сан бүхий газрын ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээ болон төв суурин газрын ногоон байгууламжийн ургалтыг хувийг нэмэгдүүлж, өрх бүр мод тарих хөдөлгөөнийг өрнүүлж Тэрбум мод хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

12.5. Сумын төвийн нийтийн эзэмшлийн талбайн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ.

12.6. Ховордсон биологийн төрөл зүйлийн нөөцийг хамгаалж, сэргээн нутагшуулна.

12.7. Монгол тарвага сэргээн нутагшуулна.

12.8. Усны нөөцийг бохирдол, хомсдолоос хамгаалж, булгийн эхийг хашиж хамгаалах, тохижуулах, усны сан бүхий газарт хөв цөөрөм, усны сан байгуулна.

12.9 Сумын нийт айл өрхийн эко шийдлээр хийгдсэн нүхэн жорлонгийн тоог нэмэгдүүлнэ.

12.10. Хог хаягдлыг ангилан ялгах цех байгуулна.

13. АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ

13.1. Аялал жуулчлалын бүс бүрд нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, нүүдлийн соёл иргэншлийг харуулсан морь, тэмээн аялал, шувуу ажиглах, язгуур урлаг, өв соёлын арга хэмжээ зохион байгуулна.

13.1. Дөрөвдүгээр багийн нутагт Дэлгэрхаан уул, Донгойн ширээн түүх соёлын дурсгалыг түшиглэн "Ил музей" байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

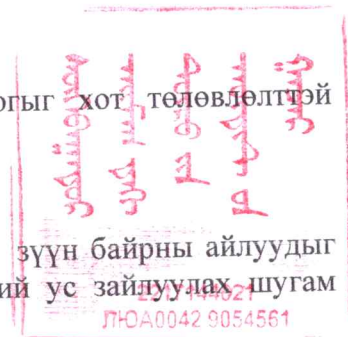
13.2. Соёлын төвийн Орон нутаг судлах танхимын үзмэрийг баяжуулж, түүх соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалалтад авна

- 13.3. Аялал жуулчлалын бүс нутагт эко ариун цэврийн байгууламж /00/ байгуулна

14. ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА, БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТ

14.1. Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын бодлогыг хот төлөвлөлттэй уялдуулж, иргэдийн орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.

14.2. Сумын төвд соёлын төв, хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга, зүүн байрны айлуудыг үерийн уснаас хамгаалах далан суваг, борооны болон хөрсний ус зайлуулах шугам сүлжээний ажлыг үе шаттайгаар хийнэ.

14.3. Төр хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан орон сууцны барилга, хотхон, барих ажлыг сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд нийцүүлэн үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

14.4. Сумын төвийн тохижилтын ажлыг төлөвлөн, төлөвлөлтийн дагуу хэрэгжүүлж дуусгана.

14.5. Суманд орчин үеийн шийдэлтэй спорт заал, сургуулийн барилгуудыг барьж нийгмийн хэрэгцээг хангана.

14.6. Орон нутгийн барилгын материалын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, хайрганы карьер, ханын дүүргэгч хөнгөн блок үйлдвэр барих санал санаачилгыг дэмжинэ.

14.7. Сумын хаягжилтын нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.

14.8. Дэд бүтцийн хангамжид тулгуурлан иргэнд газар өмчлүүлэх боломжтой газрын нөөцийг тогтоож газрыг өмчлүүлнэ.

14.9. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн барилгуудыг паспортжуулах, гэрчилгээжүүлнэ

14.10. Сумын цэцэрлэгийг шинээр барилга байгууламжтай болгох

14.11. Батлагдсан сум хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг мөрдөж, газрын төлөвлөлтийн баримт бичгийг боловсруулна.

14.13. Цэвэр усны хайгуул хийж, гүний худгийн тоог нэмэгдүүлнэ.

14.15. Төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд хийгдсэн төвлөрсөн халаалт, цэвэр, бохир усны шугам сүлжээний системийг өргөтгөж хувийн хэвшлийн ААН-үүд, айл өрхүүдийг холбоно.

14.16. Сумын төвийн хүн амын ундны усны худагт засвар үйлчилгээг тогтмол хийж, цэвэршүүлэх төхөөрөмж суурилуулин эрүүл ахуйн стандартыг мөрдөн ажиллана.

14.17. Сумын төвийн гүн өрмийн худгуудыг ухаалаг худаг болгоно. Гүн худгуудыг лайдаж, сэргээн засварлана

14.18. Төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр цэвэрлэх байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулна.

15. СУМЫН ХӨГЖИЛ

15.1. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 320 хүүхдийн сургуулийн барилгыг бариулж ашиглалтад оруулах ажилд хяналт тавьж хамтран ажиллана.

15.2. Улсын төсөвт ЗДТГ-ын барилга барих асуудлыг суулгах, барьж ашиглалтад оруулахад санал санаачлага гаргаж хамтран ажиллана.

15.3. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар “Спорт зал бүхий “Хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн төв”-ийн барилгыг шинээр барьж ашиглалтад оруулах санал санаачлагыг гаргаж хамтран ажиллана.

15.4. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар ЭМТ-д шинэ барилга барьж ашиглалтад оруулах санал хүсэлтийг холбогдох агентлаг албадад гаргаж, шийдвэрлэх гүйцэтгэхэд хамтран ажиллана.

15.5. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар сумын төвд “3,5 км урт засмал зам”-ыг барьж ашиглалтад оруулах ажлын санал санаачлагыг гаргаж шийдвэрлүүлэх, гүйцэтгэхэд хамтран ажиллана.

15.6. Сумын ОНХС-ийн санхүүжилтээр “Зочид буудал бүхий халуун усны барилга”-ыг барьж ашиглалтанд оруулна.

15.7. Дутагдалтай, эрэлт хэрэгцээтэй байгаа мэргэжлийн багш, эмч нар суманд ирж тогтвор суурьшилтай ажиллахад зориулж орон сууц барьж ашиглалтад оруулна.

15.8. Хуучин “Шар байр”-нд их засвар хийж цахилгаан, дулаанд холбож “Жижиг дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төв” болгож гарааны бизнесийг дэмжиж ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

15.9. Ахмадын байрыг засварлаж дулааны шугамд холбон “Ахмадын хөгжлийн төв” болгоно.

15.10. Наадмын талбайг засварлаж, тохижуулна.

15.11. Нийтийн эзэмшлийн 00-уудыг “Эко 00” болгоно.

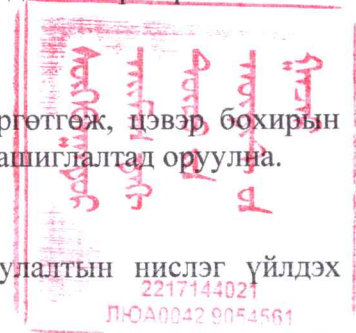
15.12. Захиргааны хуучин байрыг халаалт дулаанд холбож засварлан “Нийтийн ахуйн үйлчилгээний төв” болгож ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

15.13.Хөдөөгийн багийн төвүүдийн хашааг өргөтгөж тохижуулна. Үнэгт багийн төвийн өвсний фондийг засварлана. Дэлгэрхаан багийн төвд өвсний фонд шинээр барина.

15.14.Сумын төвийн төвлөрсөн халаалтын шугам сүлжээг өргөтгөж, цэвэр бохирын шугам сүлжээ, ариутгах татуургын системийг барьж байгуулан ашиглалтад оруулна.

15.15.Агаарын тээврийн зайлшгүй үйлчилгээ, ерөнхий зориулалтын нислэг үйлдэх зурвас газрыг тогтоож, хамгаалалтад авна.

15.16.Сум хоорондын зорчигч тээврийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.

15.17.Сумын цагдаагийн хэсгийн кобаны барилгыг засварлана.

15.18.Иргэдийн амрах, зугаалах газар, бичил цэцэрлэг, цэцэрлэгт хүрээлэнгийн талбайн тоог нэмэгдүүлнэ.

15.19. Айлуудын хашаа, албан газрууд, аж ахуйн нэгжүүдийн гадна орчны тохижилт гэрлэн чимэглэл хаягжилтыг сайжруулна.

15.20.Сумын төвийн урд, хойд байрын цэцэрлэгт хүрээлэнг сэргээн засварлана, өргөтгөж тохижуулна, зүүн, баруун байр, хуучин төрөхийн тууринд цэцэрлэгт хүрээлэн шинээр барьж байгуулна.

15.21. Сумын төвийн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлэн, орчин үеийн шийдэлтэй болгон зохион байгуулж, ашиглалтыг сайжруулна.

15. 22.Утастай интернетийн сүлжээг өргөтгөж утасгүй старлинк интернэтийн сүлжээг нэвтрүүлж интернет сүлжээний хурдыг сайжруулна.

1523.Шинэ суурьшлын бүсэд цахилгаан дамжуулах агаарын шугам шинээр татаж эрчим хүчний шугам сүлжээг өргөтгөн, цахилгааны хүчдэлийн чадлыг сайжруулна.

16.НЭЭЛТТЭЙ ЗАСАГЛАЛ

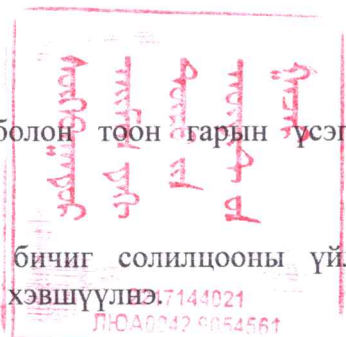
16.1. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдлыг хангаж, хариуцлагыг дээшлүүлнэ. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн дүрмийг чанд мөрдүүлж, төрийн албанд хууль дээдлэх ухамсар, төлөвшилийг хэвшүүлнэ.

16.2. Төрийн байгууллага, нийгэм, эдийн засаг соёлын хүрээнд Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, бүх түвшинд жендэрийн бодлого хэрэгжүүлнэ.

16.3. Нутгийн захиргаан байгууллагын бүтэц,орон тоог оновчтой тодорхойлж мөрдүүлнэ.

16.4. Хувь хүний мэдээллийн аюулгүй байдал, цахим болон тоон гарын үсэг, мэдээллийн сангийн аюулгүй байдлыг хангана.

16.5. Төрийн байгууллагын албан хэрэг хөтлөлт, албан бичиг солилцооны үйл ажиллагааг цахим хэлбэрт бүрэн шилжүүлж, сүлжээг ашиглаж хэвшүүлнэ.

16.6. Төрийн албан хаагчдын мэдээллийн технологийн мэдлэгийг тасралтгүй дээшлүүлнэ.

16.6. Мэдээллийн технологи, харилцаа, холбооны хамрах хүрээг тэлэн, өндөр хурдны интернэт сүлжээг хүртээмжтэй болгож, иргэд, аж ахуйн нэгжийн төрөөс авах үйлчилгээг бүрэн цахимжуулна.

16.7. Бүртгэл, архив, үндэсний дата системийн ухаалаг үйлчилгээг сайжруулна.

16.8. Орон нутгийн гамшгаас хамгаалах техник тоног төхөөрөмжийг шинэчилж, гамшгийг даван туулах, дасан зохицох чадавхыг бэхжүүлнэ.

16.9. Олон улсын төсөл, хөтөлбөр хамрагдаж орон нутагт хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.

16.10. Төрийн албан хаагчдыг дотоод, гадаадын тэтгэлэгт хөтөлбөрт хамруулна.

17.БАТЛАН ХАМГААЛАХ

17.1. Орон нутгийн хамгаалалтын нөөц бүрдүүлж, мэдээллийн нэгдсэн системд холбогдоно.

17.2. Дайчилгааны төлөвлөгөөг шинэчилж, “Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүн”-ийг чадавхжуулна.

17.3. Эх оронч үндэсний үзэл хүмүүжил, хүний хөгжил, төлөвшлийн орчин бүрдүүлнэ.

18.ХУУЛЬ,ЭРХ ЗҮЙ

18.1. Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, нийгмийн дэг журмыг тогтоох замаар иргэдийн амар тайван амьдрах нөхцөлийг бий болгоно.

18.2. Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх үйл ажиллагааг хууль тогтоомжийн хүрээнд үр дүнтэй зохион байгуулж, шударга байдлын үнэлгээг нэмэгдүүлнэ.

18.3. Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, эрх зүйн сургалт, сурталчилгаа, нөлөөллийн арга хэмжээг тогтмол, үр дүнтэй зохион байгуулж, хууль дээдлэх хандлагыг төлөвшүүлнэ.

18.4. Хууль зүйн анхан шатны зөвлөгөө өгөх, зорилтот бүлэгт өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлэх хууль зүйн туслалцааны төвийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

18.5. Сумыг хяналтын камерын нэгдсэн системд холбоно.

18.6. Иргэн бүрийн аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай мэдлэг, мэдээллийг нийгэмд түгээж, иргэдийн оролцоог дэмжинэ.

18.7. Хууль, хяналтын байгууллагын материаллаг баазыг бэхжүүлж, дэмжлэг үзүүлнэ.

18.8. Сумын хэсгийн төлөөлөгчийг автомашинаар хангана.

